

Zdzisław Lec

"Kult maryjny we Wrocławiu", Józef Mandziuk, Warszawa 1997 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 5/1, 212-213

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

z duszpasterstwem emigracyjnym tak pod względem personalnym jak i administracyjnym. Mowa tu także o zadaniach duszpasterskich w parafiach emigracyjnych. Dla badacza polonijnego szczególnie cenną jest ta część pracy, która związana jest z zarysowanym programem działań proboszczów w środowiskach emigracyjnych. Raz, że stanowi ono ukazanie zadań, dwa, że nawet dla osób świeckich może stanowić materiał dla porównań z innymi skupiskami polonijnymi np. w USA czy w Australii, wśród których przebywał autor recenzji (jako osoba świecka). W tej części opracowania znajdują się momenty wzniósłe, ale są także i żenujące. Przedstawione fakty oddają atmosferę pracy wśród emigracji tamtych lat.

Ostatnią część pracy stanowi zestaw curriculum vitae księży polskich, pracujących w duszpasterstwie objazdowym dekanatu paryskiego. Krótkie zakończenie zawiera omówienie materiałów źródłowych tego dzieła. Główne informacje pochodzą z Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji. Tematycznie, jak podkreśla sam Autor, praca jest kontynuacją i niejako uzupełnieniem omawianych zagadnień udziału polskich księży w duszpasterstwie emigracyjnym okręgu paryskiego zawartych w zeszytach I – V.

Autor pracę tą kończy słowami: „(...) parę danych, udokumentowanych, pozwala czytelnikowi francuskiemu i polskiemu wyrobić sobie swój sąd cokolwiek przynajmniej jaśniejszy o tak ważnej sprawie jaką było zagadnienie polskiej emigracji we Francji”.

Nie znam wcześniejszych zeszytów opracowanych przez ks. prof. Panka. Znam natomiast od strony moich zainteresowań dorobek badawczy nad Polonią. Dużo już w tym zakresie zrobiliśmy. Pomimo wielkich syntez, jakie robiliśmy w latach 1965 – 90, wciąż mamy luki w tym zakresie. Prace ks. B. Panka te luki w jakiejś części wypełniają. Jakkolwiek są to studia historyczno-społeczne, to należy je doprowadzić do czasów nam współczesnych i w postaci książki udostępnić społeczeństwu. Te opracowania na to zasługują jako dokument o nas samych.

Stanisław Otok

Ks. Józef M a n d z i u k, *Kult Maryjny we Wrocławiu*. Warszawa 1997, ss. 80, il. 24.

Ks. prof. dr hab. Józef Mandziuk, tak bardzo związany z Wrocławiem, włączył się m.in. poprzez książkę *Kult Maryjny we Wrocławiu* w uroczystości związane z 46. Międzynarodowym Kongresem Eucharystycznym we Wrocławiu. Trzeba przy tym dopowiedzieć, że w praktyce duszpasterskiej kult Maryjny łączony jest niejednokrotnie z kultem Eucharystycznym, a Wrocław w tradycji miast polskich zdobył sobie przecież miano „miasta Maryi”, podobnie jak wcześniej Lwów czy Kraków. Dlatego publikacja ks. Mandziuka widziana w tej konstelacji nabiera jeszcze większego sensu i celu.

Swoją pracę autor podzielił na siedem istotnych części. Po wstępie, w pierwszym paragrafie ukazał wkład zakonów i zgromadzeń zakonnych w szerzeniu czci Maryi we Wrocławiu. W drugim paragrafie omówił kościoły, kaplice i ołtarze dedykowane NMP we Wrocławiu. Następnie zajął się wrocławską ikonografią Maryjną. Potem omówił jeszcze łaskami słynące wizerunki Maryjne we Wrocławiu i inne przejawy kultu Maryjnego we Wrocławiu. W końcu całość wywodów streścił w języku niemieckim i włoskim.

We wstępie Autor przedstawił materiały, na których oparł swoje opracowanie. Znalazły się więc wśród nich m.in. publikacje znanego historyka polskiego, ks. biskupa prof. dra hab. Wincentego Urbana: *Obraz Matki Boskiej Mariampolskiej we Wrocławiu* wyd. we Wrocławiu w 1981 roku i *Szkice z dziejów archidiecezji łwowskiej i jej duszpasterstwa* wyd. w Rzymie w 1984 roku. Inne publikacje wykorzystane

w niniejszym opracowaniu dotyczą: ks. Pawłaczka, A. Jochelzona, W. Roszkowskiej, S. Barączka, A. Fridricha, W. Nowakowskiego, K. Żukiewicza, Z. Barosiewicza i oczywiście samego ks. Józefa Mandziuka.

W kolejnej części pracy Autor udowadniał to, iż wkład zakonów i zgromadzeń zakonnych w szerzeniu czci Maryi we Wrocławiu był znaczny. Czynili to w długiej historii miasta: benedyktyni, kanonicy laterańscy, premonstratensi, joannicy, krzyżowcy z czerwoną gwiazdą, dominikanie, franciszkanie, bernardyni, kapucyni, karmelici, augustianie eremici, jezuita, oblaci Najświętszej i Niepokalanej Panny Maryi, salezianie, redemptoryści i misjonarze św. Wincentego a Paulo. W tym względzie ich działalność sprowadzała się do kaznodziejstwa, budownictwa sakralnego, troki o ołtarze i ikonografię.

Dalsza część publikacji zasługuje na uznanie ze względu na przedstawienie w niej całego szeregu kościołów, kaplic i ołtarzy dedykowanych NMP. Do świątyń poświęconych we Wrocławiu Maryi Autor zaliczył kościoły p. w.: NMP na Piasku, Wniebowzięcia NMP, Matki Bożej Królowej Polski, Matki Bożej Pocieszenia, Matki Bożej Wspomożenia Wiernych, Matki Bożej Częstochowskiej, Macierzyństwa NMP, Matki Bożej Nieustającej Pomocy, Matki Kościoła, Matki Bożej Miłosierdzia i Matki Bożej Królowej Pokoju. Ponadto zostały wymienione dwie kaplice Mariackie, tj. jedna w katedrze, a druga na Górze Kaplicznej we Wrocławiu–Osobowicach. Z bardzo licznych ołtarzy Maryjnych zostały przedstawione tylko najbardziej zabytkowe i drogocenne. Pomimo tych ograniczeń, wśród nich znalazło się aż dwadzieścia sześć ołtarzy. Najwięcej z nich (pięć) znajduje się w kościele Mariackim na Piasku.

Autor opisał też kult Maryjny we Wrocławiu, przejawiający się w bardzo bogatej twórczości plastycznej. Z tego względu, podobnie jak przy ołtarzach Maryjnych, także i w tym przypadku ograniczył się do omówienia najważniejszych rzeźb, obrazów, fresków i witraży poświęconych Matce Bożej. Przy czym zwrócił szczególną uwagę na działalność rzeźbiarską. Mówił, że zachowało się tu najwięcej rzeźbionych *Madonn* z Dzieciątkiem. Wspominał, że swoistą wymowę ma figura Matki Bożej z Dzieciątkiem stojąca przed katedrą. To barokowe arcydzieło powstało w 1694 r. i zostało wykonane z piaskowca. Zauważył wreszcie, że kilka rzeźb w kościołach wrocławskich ma formę tzw. Piety, tj. figury Matki Bożej, trzymającej Ciało Chrystusa.

Jednakże najwięcej miejsca (s. 37 – 67), co jest w pełni poprawne, zrozumiałe i akceptowane, poświęcił ks. Mandziuk dla „Łaskami słynących wizerunków Maryjnych we Wrocławiu”. Tak więc najpierw przedstawił obraz „*Madonny Wrocławskiej*” i posąg „*Madonny Rafaelowskiej*”. Oba arcydzieła umieszczone zostały w archikatedrze. Z kolei mówił o obrazie „*Wrocławskiej Matki Bożej Wspomożenia Wiernych*”, znajdującym się w kościele uniwersyteckim p. w. Imienia Jezus. Sporo miejsca poświęcił figurze „*Pani Osobowickiej*” i obrazowi „*Lwowskiej Matki Bożej Pocieszenia*”, który znalazł miejsce w jezuickim kościele p.w. św. Klemensa Dworzaka. Następnie dowiedzieliśmy się, iż obraz „*Matki Bożej z Podkamienia*” doznaje czci w kościele dominikanów p.w. św. Wojciecha, „*Hodowicka Pani Wędrująca*” w kościele oo. kapucynów p.w. św. Augustyna, „*Matka Boże Miłosierdzia*” w kościele karmelitów bosych i „*Matka Boża Łaskawa Opiekunka małżeństw i rodzin*” w kościele franciszkańskim p. w. św. Karola Boromeusza we Wrocławiu. Natomiast „*Matka Boża Hetmańska z Mariampola*” odbiera część w bocznym ołtarzu kościoła Mariackiego.

W końcowej części książki (s. 68 – 80) zostały udokumentowane inne przejawy kultu Maryjnego we Wrocławiu, a wśród nich m.in. historia i działalność bractw i sodalicji Maryjnych, uroczystości i nabożeństwa oraz szczególne, jubileuszowe wydarzenia Maryjne. Ponadto włączone w niniejsze opracowanie streszczenie w języku niemieckim i włoskim oraz przepiękne ilustracje niewątpliwie ubogacają omawianą publikację, umocniły jej aspekt naukowy i poszerzyły zakres potencjalnych czytelników.

Ks. Zdzisław Lec